

Asia: OM 15/41/2016

Mietintö ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne mietinnöstä ”Tiedustelutoiminnan valvonta”

Jatkan vielä muutamalla sanalla 16.6. aloitettu palautetta:

Yle Areenassa on tällä hetkellä katsottavissa dokumentti, joka kuvaa amerikkalaisen tiedustelun karkaamista valvonnan ulottumattomiin jo 1971: <http://areena.yle.fi/1-2883089> (Dok: 1971)

Tiedustelulakien kritikoiden asema on haasteellinen siinä mielessä, että jopa terroristit tuntuvat aktivoituvan etenkin siinä vaiheessa, kun kansallinen keskustelu/lainsäädäntötyö tiedustelulakien sallimiseksi käynnistetään edesauttaen näin tahattomasti sallivien tiedustelulakien puolustajia. Tämä ilmiö on ollut havaittavissa myös Suomessa.

Vielä muutama lainaus Greenwaldin kirjasta Edward Snowden - Ei pakopaikkaa:

"Terrorismin uhkan loputtomassa hyväksikäytössä kenties kaikkein hämmästyttävintä on se, miten liioitellusta vaarasta on kysymys. Yhdysvaltojen kansalaisen riski kuolla terrori-iskussa on häviävän pieni, huomattavasti pienempi kuin todennäköisyys, että häneen iskee salama." "Maailmalla kuolee sota-alueiden ulkopuolella kenties muutama sata ihmistä vuosittain muslimityyppisten terroristien, Al-Quida-henkisten ihmisten käsiin. Suurin piirtein saman verran ihmisiä kuolee vuosittain kylpyammeeseen." "On äärimmäisen irrationaalista ajatella, että meidän pitäisi tällaisen riskin vuoksi luopua poliittisen järjestelmämme takaamasta perussuojasta ja rakentaa kaikkialle ulottuva valvontakoneisto." (s.245-246)

"Samalla kun terrorismin pelkoa on tietoisesti manipuloitu, ei ole puhuttu läheskään riittävästi siitä, minkälaisia todellisia todistettuja vaaroja seuraa, kun annetaan valtion pystyttää valtava salainen valvontajärjestelmä." (s.247)

"Yksityisyyden hylkääminen absoluuttisen turvallisuuden tavoittelun nimissä on haitallista sekä terveelle psyykelle ja yksilölliselle elämälle että terveelle poliittiselle kulttuurille." (s. 248)

"Kansa tai valtio, joka nostaa fyysisen turvallisuuden kaikkein korkeimmaksi arvoksi, luopuu ennen pitkää vapaudestaan ja hyväksyy vallankäyttäjiltä mitä tahansa, jos se saa vastalahjaksi lupauksen täydellisestä turvallisuudesta, olipa lupaus miten katteeton hyvänsä. Täydelliseen turvallisuuteen pyrkiminen on kuitenkin itsessään tuulen tavoittelua, ei sitä voi saavuttaa." (s. 249)

"NSA:n puolustajat mainitsevat FISA-tuomioistuimen prosessin usein todisteeksi siitä, että NSA:takin valvotaan. Mutta koko tuomioistuin perustettiin enemmänkin kosmeettiseksi kuin todelliseksi hallituksen valvojaksi, ja sen tarkoitus oli synnyttää vaikutelma muutoksesta ja rauhoitella ihmisten kiukkuja 1970-luvulla paljastuneita valvonnan väärinkäytöksiä kohtaan. Se, että laitos on valvontaan liittyvien väärinkäytösten estämisessä käytännössä merkityksetön, on ilmiselvää, koska tuomioistuimelta puuttuvat käytännössä kaikki ne piirteet, jotka yhteiskuntamme mieltää oikeusjärjestelmän vähimmäisvaatimuksiksi. Tuomioistuin kokoontuu salaa, sen päätökset julistetaan automaattisesti 'huippusalaisiksi' ja vain yksi taho - hallitus - pääsee paikalle ajamaan asiaansa. Se sijaitsi vuosikausia oikeusministeriössä, mikä osoitti, että kysymyksessä oli yksi vallan haara eikä suinkaan itsenäinen tuomioistuin, joka todella valvoo vallankäyttäjien tekemisiä. Tulokset ovat juuri sellaisia kuin sopii odottaa: tuomioistuin ei juuri koskaan hylkää NSA:n anomusta valvoa amerikkalaisia. FISA on ollut perustamisestaan lähtien äärimmäinen kumileimasin." (s.158)

"Valta kasvaa erityisesti silloin, jos hallitus toimii aina vain korkeammaksi kasvavan salamyhkäisyyden muurin takana. Tuloksena on yksisuuntainen peili." "Kysymyksessä on äärimmilleen viety epätasapaino, joka mahdollistaa äärimmäisen vaarallisen tilan: rajoittamattoman vallankäytön vailla läpinäkyvyyttä tai vastuullisuutta." (s.201)

"Suurella osalla NSA:n harjoittamasta datankeruuta ei ensinnäkään ole mitään tekemistä terrorismin tai kansallisen turvallisuuden kanssa." "Lisäksi ... väite, että NSA:n harjoittama valvonta on tehnyt terroristien suunnitelmia tyhjäksi, on todistettu vääräksi." (s.241)

"Laajamittaisen tiedonkeruuohjelman hyödyllisyyttä on liioiteltu suuresti. Me emme ole vielä nähneet minkäänlaisia todistettuja, että se tarjoaa kansallisen turvallisuuden kannalta jotain aitoa ja ainutlaatuista. Vaikka olemme sitä useasti pyytäneet, NSA ei ole tarjonnut meille todisteita yhdestäkään tapauksesta, jossa virasto olisi käyttänyt ohjelmaa tutkiakseen puhelutietoja tavalla, jota ei olisi voitu hoitaa myös tavanomaisella oikeuden määräyksellä tai kiireellisellä luvalla." (s.242)

"Todellisuudessa laajamittaisella valvonnalla on täysin päinvastainen vaikutus: se nimenomaan vaikeuttaa terrorismin havaitsemista ja estämistä." "Tarkoin suunnattu valvonta tuottaisi paljon täsmällisempää ja hyödyllisempää tietoa. Nykyinen lähestymistapa tuottaa tiedustelulaitoksille niin hirvittävän datamäärän, etteivät ne voi mitenkään käydä kaikkea tehokkaasti läpi." (s.244-245)

"Kaikki todistusaineisto alleviivaa eräänlaista kansalaisille tarjottua kauppaa: ole kiltisti niin sinulla ei ole mitään syytä huoleen. Hoida vain omat asiasi ja kannusta meidän toimiamme tai vähintäänkin hyväksy ne, niin sinulle ei käy kuinkaan. Toisin ilmaistuna: sinun täytyy olla ärsyttämättä valvontaan kykenevää vallankäyttäjää, jos haluat ettei sinua tuomita vääristä teoista. Kysymyksessä on kauppa, joka kannustaa passiivisuuteen, tottelevaisuuteen ja mukautumiseen. Kaikkein turvallisinta on pysyä vaihi, olla uhmaamaton ja tottelevainen, ja sillä tavalla voi taata, että saa olla rauhassa." (s. 232)

Anu Virtanen